

1. Milline kohtulik kaitse mul on, kui satun teie riigis ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise ohvriks? Kas see kaitse hõlmab hüvitamist?

Kohtulik kaitse inimõiguste rikkumise korral on sätestatud Euroopa inimõiguste konventsioonis, Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja Taani Kuningriigi põhiseaduses (*Danmarks Riges Grundlov*). Ettevõtlusega seotud ja muid kui ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumisi ei eristata.

Euroopa inimõiguste konventsioon

Euroopa inimõiguste konventsioon võeti Taani õigusesse üle 29. aprilli 1992. aasta seadusega nr 285. Taani kohtupraktika kohaselt võivad avaliku sektori asutused olla kohustatud maksma hüvitist Euroopa inimõiguste konventsiooni rikkumise eest, millega on kaasnenud varaline või mittevaraline kahju. See kohustus on Taani kohtupraktika kohaselt objektiivne ning kohaldatakse ka Taani hüvitamisõiguse üldpõhimõtteid.

Euroopa Liidu põhiõiguste harta

Kõik Taani ametiasutused peavad liidu õiguse kohaldamisel järgima Euroopa Liidu põhiõiguste hartat. Taani kohtud peavad ühtlasi tagama õiguskaitses nõutava kättesaadavuse, et kindlustada õiguste tõhus kaitse liidu õigusega hõlmatud valdkondades. Liidu õiguse hulka kuulub ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta.

Taani Kuningriigi põhiseadus

Taani põhiseaduse VII ja VIII peatükis on sätestatud hulk vabadusi ja inimõigusi. Isiklikud vabadused hõlmavad isikuvabaduse kaitset (§ 71), eluaseme ja eraelu puutumatumist (§ 72), õigust omandile (§ 73), usuvabadust ning õigust mittediskrimineerimisele (§ 67, § 68 ja § 70). Poliitilised vabadused on seotud sõnavabadusega (§ 77), ühinemisvabadusega (§ 78) ja kogunemisvabadusega (§ 79). Põhiseadus hõlmab ühtlasi õigust vabale ja võrdsele juurdepääsule kaubandusele (§ 74), õigust sotsiaalabile (§ 75) ning õigust tasuta algharidusele ja kooli valimise vabadust (§ 76).

Põhiseaduse §-s 73 on sätestatud õiguslik alus õigusele saada sundvõõrandamise eest täielikku hüvitist, mida makstakse sundvõõrandamise tulemusel tekkinud varalise kahju korral.

2. Kas ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes kohaldatakse erieeskirju? Kas neid eeskirju kohaldatakse keskkonnakuritegude või tõsise tööalase ärakasutamise suhtes?

Ränkade inimõiguste rikkumiste suhtes ei ole kehtestatud riiklike ega rahvusvahelisi erieeskirju. Inimõiguste rikkumise hindamisel, sealhulgas rikkumise raskuse hindamisel võetakse aga arvesse proportsionaalsuse põhimõtet. Kohtulik kaitse inimõiguste rikkumise korral on sätestatud Euroopa inimõiguste konventsioonis, Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja Taani Kuningriigi põhiseaduses.

3. Olen Euroopa riikidevahelise kontserni väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud tegevusest tulenenud inimõiguste rikkumise ohver. Kas õiguskaitses on mulle teie riigis kättesaadav, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Millistel tingimustel saan väita, et mu õigusi on rikutud? Kust võin leida lisateavet?

Sisuliselt saavad kõik eraisikud Taanis riigi kohtutesse pöörduda. See kehtib nii ELi kodanike kui ka kolmandate riikide kodanike suhtes. Lisateave kohtutesse pöördumise kohta on kättesaadav aadressil <http://www.domstol.dk/>.

4. Kas ombudsmani institutsioonid, võrdõiguslikkust edendavad asutused või inimõigustega tegelevad riiklikud asutused toetavad Euroopa riikidevaheliste kontsernide väljaspool Euroopa Liitu aset leidvate, ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvreid? Kas need asutused võivad minu juhtumit uurida, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis? Kas teie riigis on teisi avalik-õiguslikke asutusi (nt töö- või keskkonnainspeksioon), kes võivad minu juhtumit uurida? Kust võin leida teavet oma õiguste kohta?

Taani riikliku inimõiguste instituudi (*Institut for Menneskerettigheder*) eesmärk on edendada ja kaitsta inimõigusi, sealhulgas anda Taani parlamendile (*Folketinget*), Taani valitsusele, muudele avaliku sektori asutustele ja erasektori sidusrühmadele nõu inimõiguste kohta ja inimõigusi käsitleva teabe haldamise kohta. Taani inimõiguste instituut võib ühtlasi aidata diskrimineerimise ohvritel diskrimineerimiskaebusi esitada, pöörates nõuetekohast tähelepanu ohvrite, ühenduste, organisatsioonide ja muude juriidiliste isikute õigustele.

Taani parlamendi ombudsman tegeleb põhimõtteliselt üksnes avalikku haldust käsitlevate kaebustega.

Taanis on ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumise juhtumite menetlemiseks eraldi mehhanismid, sealhulgas Taani kohtud, töökohus (*arbejdsretten*), riiklik tööõnnetuste amet (*Arbejdsskadsstyrelsen*), võrdse kohtlemise amet (*Ligebehandlingsnævnet*), vastutustundlikku ärikäitumist edendav vahendamise ja kaebuste menetlemise amet (*Mæglings- og klageinstitutionen for ansvarlig virksomhedsadfærd*) (MKI) ja teised. Tööturul algatavad võimalike inimõigustealaste juhtumite pooled mõnikord konfidentsiaalse lepitusmenetluse.

5. Kas teie riik kohustab Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme või vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi? Kas neid kohustusi kohaldatakse ka väljaspool Euroopa Liitu aset leidnud rikkumiste suhtes? Kes teostab teie riigis selle tegevuse üle järelevalvet? Kas on võimalik tutvuda nende süsteemide toimimist käsitlevate avalike aruannetega?

Taani õigus ei kohusta Euroopa riikidevahelisi kontserne looma kaebuste lahendamise mehhanisme ega vahendusteenuseid, mille raames arutatakse nende ettevõtlusega seotud tegevusest tulenevaid rikkumisi.

Taani õigusaktide alusel asutanud vastutustundlikku ärikäitumist edendava vahendamise ja kaebuste menetlemise ameti (MKI), mille eesmärk on luua vahendamise, dialoogi ja konfliktide lahendamise raamistik.

MKI on Taani riiklik OECD kontaktpunkt ning selle ülesanne on tegeleda muu hulgas kaebustega Taani äriühingute võimaliku vastutustundetu käitumise kohta Taanis ja välismaal (näiteks äriühingu ärisuhetes) ning pakkuda vahendamist kannatanule ja sellele poolele, kelle peale kaebus esitati. MKI menetleb kaebusi ja võib pakkuda vahendamist juhtumite puhul, mis on seotud rahvusvahelistele ettevõtjatele mõeldud OECD suuniste rikkumisega, sealhulgas inimõigustega, töötajate õigustega, rahvusvaheliste keskkonnastandarditega ja korruptsiooniga seotud juhtumite puhul.

MKI avaldab iga-aastaseid aruandeid oma töö kohta, sealhulgas menetletud kaebuste ja kõigi vahendusmenetluste kohta. Kaebusi menetledes võib MKI ühtlasi teha avalikke avaldusi, mis võivad sisaldada näiteks kriitikat äriühingu käitumise kohta.

MKI on sõltumatu asutus, millel on volitus uurida juhtumeid omal algatusel, aga MKI ei tee Taani äriühingute tegevuse üle järelevalvet.

6. Kas mul on haavatava kuriteoohvrina erioigusi, kui palun abi ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste vastu? Kas õigusabi on mulle kättesaadav, ja millistel tingimustel? Millised kulud katab õigusabi? Kas õiguskaitses on mulle kättesaadav samadel tingimustel, kui ma ei ole ELi kodanik või ma ei ela ELis?

Ettevõtlusega seotud inimõiguste rikkumiste ohvritel ei ole erioigusi (vt küsimus 1). Taanis pakutakse kaht liiki riigi rahastatud õigusabi: tasuta menetlus [*fri proces*] ja riiklik õigusabi [*offentlig retshjælp*]. Õigusabi saamiseks ei pea isik olema Taani ega ELi kodanik.

Tasuta menetlus

Kui rahuldatakse tasuta menetluse taotlus, kannab riik kõik taotleja kulud. Muu hulgas on üks tasuta menetluse tingimustest, et taotleja sissetulek ei ületa õigusemõistmise seaduse (*retsplejeloven*) § 325 lõigetes 3–5 sätestatud sissetuleku piirmäära ja et taotlejal ei ole õigusabikulude kindlustuslepingut ega muud kindlustuslepingut, mis kohtukulud katab. Sissetuleku piirmäärasid tõstetakse iga aasta; vt palun õigusemõistmise seaduse § 328 lõige 2. 2019. aastal ei tohi ühe taotleja sissetulek seega ületada 329 000 Taani krooni; paarisuhtes taotlejate kogusissetulek ei tohi ületada 418 000 Taani krooni. Veel üks tingimus on sisuliselt see, et taotlejal peab olema kohtuasja algatamiseks piisav alus; vt palun õigusemõistmise seaduse § 328 lõige 2. Õigusemõistmise seaduse §-s 327 on aga loetletud hulk erijuhte, mille korral taotlejal ei pea olema kohtuasja algatamiseks piisavat alust. Sellistel juhtudel tuleb tasuta menetlus tagada alati, kui taotleja vastab §-s 325 sätestatud rahalistele tingimustele. See ei tähenda aga tingimata, et taotleja hagi rahuldatakse; vt palun § 327 lõige 4.

Riiklik õigusabi

Õigusabi antakse kolmel tasandil; vt õigusemõistmise seaduse § 323 ja 18. detsembri 2019. aasta korraldus (*bekendtgørelse*) nr 1503 advokaadi osutatava riikliku õigusabi kohta. Kõigil inimestel on õigus saada põhilist (ja tasuta) suulist nõu vaidluse seisukohast olulistes õigusküsimustes ning praktiliste ja rahaliste variantide kohta kohtuasjas (1. tasand).

Isikutel, kes vastavad tasuta menetluse rahalistele tingimustele, on ühtlasi õigus saada teatavat tasuta õigusabi, mis hõlmab nõustamist ning individuaalsete kirjalike järelepärimiste (sealhulgas tasuta menetlusega seotud taotluste) koostamist (2. tasand). Kui vaidluse korral leitakse, et juhtum on võimalik lõpetada lepitamise teel juhul, kui advokaadilt saadakse lisaabi, on asjaomasel isikul ühtlasi õigus teatavale tasuta õigusabile, mida osutab advokaat (3. tasand).

2. tasandil oli advokaadi osutatava õigusabi tasu 2019. aastal 1040 Taani krooni (sh käibemaks). Riik maksab 75 % sellest summast, aga õigusabi taotleja maksab ülejäänud. 3. tasandil on advokaadi osutatava õigusabi tasu 2390 Taani krooni (sh käibemaks). Riik ja õigusabi taotleja maksavad kumbki poole sellest summast. Riik maksab aga kogusummatasuta menetluse taotlusega seotud õigusabi korral.

Üldjuhul ei ole aga võimalik 2. ja 3. tasandi õigusabi eest tasumiseks riigilt toetust taotleda, kui juba alguses on selge, et vastavatest 1040 või 2390 Taani krooni suurustest summadest juhtumiga tegelemiseks ei piisa. Riigi toetus, mis on ette nähtud 2. ja 3. tasandil õigusabikulude jaoks, katab ühtlasi üksnes tasusid, mida ei kata õigusabikulude kindlustusleping ega ükski muu kindlustusleping.

Viimati uuendatud: 28/12/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.